

Úrady v členských štátoch EÚ ubezpečujú, že nie je dôvod panikáriť napriek tomu, že situácia nevyzerá dobre. Na druhej strane ľudia skupujú potraviny a hygienické potreby.

Kto postupuje správne?

Paniku určite nepotrebujeme, ale urobiť si na dva či tri týždne zásoby základných vecí, ktoré človek potrebuje, nepovažujem za prejav paniky. Naopak, je to prejav občianskej zodpovednosti. Valí sa totiž na nás epidémia, akú Európa veľmi dlho nezažila. Šírenie koronavírusu je už nezadržateľné; vidíme, čo sa deje v severnom Taliansku. Počet ťažko chorých bude narastať. Bola len otázka času, kedy sa infekcia objaví aj na Slovensku; najprv jeden chorý, potom druhý a začne sa to zvyšovať. Použili ste výraz občianska zodpovednosť.

Pochopiteľne, pretože každý zodpovedný človek by mal rozmýšľať, čo bude, keby ochorel on alebo niekto z jeho rodiny. Ide o to, aby ľudia, ktorí nebudú potrebovať hospitalizáciu, zostali doma. Keď je nutné izolovať sa na dva až tri týždne, nechodiť nakupovať, vyžaduje si to mať zásoby. Panika je iná vec – tá by nastala, keby sme mali na Slovensku veľa chorých a ľudia si až potom zrazu uvedomia, že situácia je vážna.

Jasne ste naznačili, že smrtiaca pliaga môže mať nedorozumené následky na európskom území. Niektorí však toto riziko zľahčujú. Viete im oponovať?

Zľahčujú to mnohí, nedá sa povedať, že len niektorí. Niekoľko generácií Európanov nezažilo veľmi nebezpečnú epidémiu, a preto si asi myslia, že nás sa to nedotýka, že je to nejaký problém Ázie alebo Afriky, že my sme zázračne chránení, čo je však ilúzia. Koronavírus sa často prirovnáva k chrípke a tí, čo ho zľahčujú, prízvukujú, že väčšina nakazených predsa prežije. Z epidemiologických dát z Číny, odkiaľ sa infekcia začala šíriť, síce vyplýva, že približne u 80 percent pacientov prebieha ochorenie ľahko, ale u ktorých sa rozvinie koronavírus, tam to vyzerá alarmujúco.

Prečo?

Zhruba 20 percent chorých býva vo vážnom stave, potrebujú teda hospitalizáciu, pričom polovica z tohto počtu musí ležať na jednotkách intenzívnej starostlivosti. Keď sa hovorí o infekciách SARS a MERS z nedávnej minulosti, tie spôsobovali síce vysokú úmrtnosť, ale napríklad SARS, ktorý trval okolo deväť mesiacov, nakazil len niekoľko tisíc ľudí. Na akej úrovni sa nachádzame teraz? Vo svete je známych viac ako 90-tisíc prípadov výskytu koronavírusu. SARS zabil za trištvrte roka zhruba tisíc ľudí, koronavírus má počas dvoch mesiacov už tritisíc obetí. V Číne bolo 31. decembra 2019 presne 105 známych prípadov, v súčasnosti je ich niekoľko desiatok tisíc.

Dá sa nájsť riziko paralely úmrtnosti v Európe s vývojom v Číne? Konkrétne narážam na Taliansko, kde je v EÚ najviac infikovaných a tiež obetí.

<Ak>Spočiatku mnohí vedci špekulovali, že Európania by mohli byť odolnejší proti koronavírusu v porovnaní s Číňanmi. Táto domnienka sa však rýchlo ukázala nepravdivá, pretože epidémia sa rozbehla v Iráne, v Južnej Kórei a aj v Európe. Talianske údaje sú hrozivé, lebo ukazujú podobné tempo rastu, aké sa začalo v Číne. Tamojšiemu režimu sa podarilo následne spomaliť šírenie koronavírusu, ale to môže dokázať jedine totalitné zriadenie. Naopak, demokratický režim ťažko presadí u svojho obyvateľstva, čo mohli urobiť čínski komunisti. Uzatvorili veľkomestá. Až 70 miliónov Číňanov sa ocitlo odrezaných od okolia. Samozrejme, že toto Taliansko nedokáže presadiť a zhodne by to vyzeralo aj na Slovensku. Pýtate sa však na možnú paralelu medzi Talianmi a Číňanmi.

Takže čo ukazujú dáta?

Pred týždňom bolo v Taliansku známych 400 – 500 prípadov infekcie. O tri dni ich bolo tisíc, o ďalšie dva dni 1500, tento pondelok večer už 2100 (rozhovor sme nahrávali tento utorok, poz. red.). Dôležité je, ako narastá počet ťažkých prípadov. Osem až desať percent Talianov musia previezť do nemocníc na jednotku intenzívnej starostlivosti. Ak sa bude zväčšovať počet chorých, pričom nie je dôvod byť optimistami, tak čoskoro bude mať Taliansko až 10-tisíc prípadov, čo znamená potrebu starať sa o tisíc pacientov na jednotkách intenzívnej starostlivosti. Kapacitne sa postupne nebude dať zvládnuť. Personálne aj technicky. Pokiaľ ide o Slovensko, tak po správach o šírení koronavírusu v Európe tunajšia vláda zlyhala. Prečo?

Lebo neprijala nevyhnutné protopatrenia. Nemalo sa čakať, než sa potvrdí prípad nákazy, pričom určite už máme ďalších nakazených na Slovensku, len títo ľudia o tom netušia. Nachádzajú sa ešte len v predklinickom štádiu, čiže nemajú prejavy choroby. Inkubačná doba môže trvať 10 – až 14 dní, ale v Číne zaznamenali prípady, keď to bolo až 27 dní. Takýto človek sa voľne pohyboval takmer štyri týždne, mohol preniesť koronavírus na ďalších ľudí. To isté sa dá povedať o populácii na Slovensku.

Presuňme sa nazad do Talianska.

Matematická prognóza vyzerá tak, že Taliansko sa nedokáže účinne brániť politickými a spoločenskými protopatreniami. V krajine tak bude do konca apríla 69-tisíc nakazených a z toho 10 percent, čo je 6 900 pacientov, bude v nemocniciach potrebovať intenzívnu starostlivosť. Zabezpečiť ju kompletne je absolútne nemysliteľné, lebo ako som už povedal, kapacitne sa to nedá zvládnuť. Navyše koronavírus môže zanechať v Taliansku strašné následky, pretože má staré obyvateľstvo. Taliani dlho žijú, ale na druhej strane majú nízku

pôrodnosť. Výsledok je ten, že stredný vek populácie je tretí najvyšší na celom svete po Japonsku a Nemecku. Starí ľudia sú najzraniteľnejšia časť obyvateľstva v prípade koronavírusu. V súvislosti s nezvratnými prekročenými kapacitami na jednotkách intenzívnej starostlivosti preto očakávam v Taliansku veľa mŕtvych. Rád by som sa mýlil, ale matematicky to tak vychádza.

Ako koronavírus likviduje vážne chorých pacientov?

Zabíja masívnym zápalom pľúc. Obojstranným. V pľúcach vyvolá silný zápalový proces. Do pľúcnych alveol sa vylučujú tekutiny, ktoré sú súčasťou zápalu. Zatopia pľúca, čo znamená, že vzduch sa nedostáva k membránam, cez ktoré preniká kyslík do krvi. Jeho množstvo u človeka začne klesať, a to vedie k zlyhaniu organizmu. Ľudia na jednotkách intenzívnej starostlivosti majú šancu prežiť, lebo sú napojení na ventilátore, fakticky na umelé pľúca. Tie v kritickom období dokážu za pacienta dýchať, čím zabezpečia dostatočnú saturáciu krvi kyslíkom, aby pacient nezomrel počas akútneho zápalového obdobia. Môže trvať týždeň, kým získa nádej zotaviť sa. Lenže keď výrazne stúpne počet ťažko chorých, už nemáte dosť špecialistov a tiež technickej výbavy, takže začína byť veľmi zle. Nehovoriac o riziku, že sa môžu nakaziť zamestnanci nemocníc, čím sa znížia počty personálu. V čínskom meste Wu-chane, kde epidémia vypukla, bolo začiatkom februára už infikovaných okolo tritisíc lekárov a zdravotných sestier. Vyradilo to veľa odborníkov zo starostlivosti o pacientov. Udiť sa to môže, bohužiaľ, aj kdekoľvek v Európe.

Niektoré štáty sa rozhodli pozastaviť vydávanie víz Iráncom, aby predišli šíreniu infekcie z ich krajiny. Malo by sa tak postupovať aj v Európskej únii?

Považujem za úplné šialenstvo, keď vidím, že na viedenskom letisku, ktoré je Slovensku spomedzi medzinárodných najbližšie, ešte stále pristávajú stroje zo Soulu, z Teheránu, z Milána, z Turína. Ako na bežiacom páse, čo je absurdné. Tieto trasy prenosu koronavírusu bolo potrebné okamžite uzatvoriť. Matematické analýzy uvádzajú, že minulý týždeň bolo v Iráne v rozpätí 10-tisíc až 50-tisíc infikovaných. Je to odhad, ktorý astronomicky prevyšuje dáta, o ktorých oficiálne hovorí vláda v Teheráne. Tieto analýzy sa opierajú o to, že koronavírus bol z Iránu zavlečený do Kanady, do Kuvajtu, do Spojených arabských emirátov atď. V súvislosti s vysokým počtom nakazených je logické, že s vysokou mierou pravdepodobnosti v lietadle smerujúcom do zahraničia z Iránu niekto nesie v sebe koronavírus. Mimochodom, o vážnosti situácie v tejto krajine vypovedá fakt, že medzi infikovanými je dokonca minister zdravotníctva a niekoľko poslancov. Koronavírus z Číny zamoril Irán, stadiaľ prenikol nielen na Stredný východ, ale aj do Talianska. Svet zlyhal v úvode boja proti šíreniu nákazy.

Ako by mal vyzeráť recept?

Treba najprv povedať pravdu, že koronavírus je už nezastaviteľný. Čo sa dá urobiť, je snažiť sa spomaliť jeho šírenie. Zastaviť ho nevieme, ale je v našich silách ho spomaliť. Prízvukujem opäť, že ak to nevyjde, prekročí sa kapacita na jednotkách intenzívnej starostlivosti. Tí, čo sa nezmestia na lôžka s takzvanými umelými pľúcami, s veľkou pravdepodobnosťou neprežijú. Žiaľ, predpokladá sa pritom, že epidémia potrvá dlho. Nie je to záležitosť pár týždňov, ale niekoľkých mesiacov. Presne to nikto netuší. Možno aj rok.

Zmienili ste sa o prípadoch 27-dňovej inkubačnej doby. Takýto čas v karanténe Salvador nariadil svojim občanom, ktorí sa vrátia zo zahraničia z rizikových oblastí. Je to opodstatnené? Pretože inde býva karanténa okolo dvoch týždňov.

Myslím si, že 14 dní je málo. Nazdávam sa, že potrebné sú aspoň tri týždne. Nehovorím do vetra, pretože existujú dôkazy.

Aké?

Uvediem príklad výletnej lode Diamond Princess, ktorá v karanténe kotvila pri japonských brehoch. Na palube sa totiž vyskytol koronavírus. Štáty, ktorých občania boli medzi pasažiermi, uskutočnili evakuáciu do vlasti. Umiestnili ich do dvojtýždňovej karantény, ale po prepustení z nej sa zaznamenalo niekoľko prípadov, keď u človeka vypuklo ochorenie. Teoreticky sa potom mohli nakaziť od niekoho iného, ale je dosť možné, že už mali koronavírus v sebe na lodi, takže karanténa v dĺžke 14 dní nestačila. Princíp veľkej opatrnosti je namieste. Je to totiž naozaj extrémna patogénna hrozba, už len keď si uvedomíme, že má trojnásobne vyššiu mieru nákazlivosti ako chrípka. Hrozivo pôsobí aj úmrtnosť na úrovni šesť až sedem percent. Keď sa objaví nejaký agresívny kmeň chrípky, úmrtnosť je okolo 0,2 percenta. Pri koronavíruse vidíme úmrtnosť niekoľkonásobne vyššiu.

Nechcem písať čierne scenáre, ale ak v niektorom členskom štáte EÚ bude veľa mŕtvych, môže hnev obyvateľov zmietať vládu a viesť k podpore extrémistov, ktorí by sľubovali tvrdé kroky proti smrtiacej plagi?

Nedá sa to vôbec vylúčiť, lebo ľudia na podobné katastrofy v dejinách reagovali agresívne. Spomeňte si na epidémiu moru v 14. storočí, keď v európskych mestách topili Židov. Vraždili ich, pretože im dávali za vinu mor. Teraz zodpovednosť za šírenie koronavírusu padne na vlády. Bude to hnev ľudí, ktorí si nájdu vinníka za to, že sa nezatvorili školy, divadlá, že sa nezrušili koncerty, športové podujatia atď. Čo sa týka Slovenska, nechápem, prečo vláda nezačala včas konať tak, ako by sa žiadalo.

Prečo si myslíte, že podceňuje situáciu?

Slovensko sa začalo tváriť, ako keby sa nič nedialo. Do tohto piatku nebolo smerodajné, že sa koronavírus ešte nevyskytol niekde na našom území. Naša krajina tvorí jedno percento z Európy. Je to tak, ako keby v okolí Malaciek zúrila epidémia a na východe v okrese Humenné, ktorý má približne jedno percento slovenského obyvateľstva, by hovorili, že zatiaľ nemusia robiť nijaké protopatrenia, lebo ešte je len nákaza kdesi v západnej časti krajiny. Žiaľ, takto sa správajú naše politické elity, podľa ktorých je vysoký výskyt koronavírusu v Európe v súčasnosti iba v Taliansku. Našich politikov pohltila predvolebná kampaň, pokračuje to po výsledkoch volieb pri zostavovaní novej vládnej koalície. Vidia malé gorily medzi sebou, ale nevnímajú obrovskú gorilu, ktorá sa valí na Slovensko. Koronavírus sa pritom začal v Európe nebezpečne šíriť v čase, ktorý bol pre našu republiku zvlášť nešťastný.

Z akého dôvodu?

Uskutočnili sa parlamentné voľby. Do volebných komisií prišlo zhruba 30-tisíc ľudí. Bez najmenej ochrany. Členovia komisií sa dostali do kontaktu dovedna s 2,9 milióna voličov, vrátane niekoľko desiatok tisíc tých, čo prišli zo zahraničia odovzdať svoj hlas. Bol by zázrak, keby sa medzi nimi nenašiel nikto infikovaný. Napríklad voliči sa podpisovali bez ochrany, keď chytali perá. Ja som hlasoval v hygienických rukaviciach. Členovia volebných komisií boli absolútne nechránení. Navyše ma zaráža fakt, že sa nerobila dezinfekcia vo volebných miestnostiach, ktoré boli hlavne v školách. Nulové hygienické, protiepidemio-logické opatrenia. Preto sa nedá vylúčiť, že s určitým odstupom času po voľbách zaznamenáme vysoký počet

nakazených.

O rizikách, o ktorých hovoríte, sa pred voľbami nezmieňovali ani koalíční, ani opoziční politici.

Dosluhujúca vláda nesie leviu zodpovednosť za to, čo bude nasledovať, ale vznikajúca koalícia už nesie svoj podiel zodpovednosti. Budúci koalíční partneri by mali žiadať odchádzajúcu vládu, aby konala. Politici sa však boja nepopulárnych rozhodnutí, lebo sú presvedčení, že keď neurobia nič, tak nič nepokazia, a keď naozaj už bude zle, začnú občanom tvrdiť, že sa nič nedalo spraviť. Som presvedčený, že na Slovensku sa už mali zatvoriť všetky školy. S výnimkou stredných zdravotných škôl a lekárskech fakúlt, kde treba pripravovať študentov na hrozbu koronavírusu. Toto by však vyvolalo nevôľu obrovskej časti obyvateľov, ktorí by nepochopili opodstatnenosť takého rozhodnutia. Keď nemôžete dať dieťa do školy, potom ako pracujúci rodič máte zrazu komplikovaný život. Naše politické elity sa zjavne neboja vírusov, ale majú strach zo straty popularity.

Ako sa pozeráte na možné nájdenie vakcíny proti koronavírusu?

Je to zložitý a nie krátky proces, na konci ktorého pritom nie je vopred zaručený úspech. Priveľa ľudí si myslí, že vyrobiť použiteľnú účinnú vakcínu je ako vyrobiť auto. Moderné techniky molekulárnej biológie a genetiky umožňujú rýchlo vyrábať vakcíny. Lenže nikto ich nemôže pustiť medzi ľudí bez toho, aby prešli cez prísny proces testovania. A ten sa nedá urýchliť. Sú tri fázy testovania vakcíny. Povedzme, že ju máte do mesiaca v ruke. Urobíte niekoľko sto dávok a indikujete ich napríklad päťdesiatim dobrovoľníkom, ktorí dostanú peniaze. Približne tri mesiace treba pozorovať, čo vakcína s nimi urobí. Či nevyvolá nejaké nebezpečné dôsledky. Vakcína je totiž biologická látka a ani pri najlepších úmysloch neviete, kým to neotestujete na veľkom počte ľudí, či náhodou nenarobí viac škody ako osohu. Po prvej predklinickej fáze nasleduje druhá, ktorá je klinická. Orientačne sa do nej zapojí tisíc ľudí, čo už sú ohrozené osoby žijúce v prostredí epidémie. Sledujete, či sa nevyskytnú negatívne účinky, ktoré sa nemuseli na nikom v prvej skupine prejaviť. Potom skúmate, či je vakcína účinná, či naozaj chráni pred infekciou. Nie je pritom možné povedať niekomu, že dnes vás zaočkujeme a o mesiac zistíme, či vás ochraňuje. Je to krátka doba. Naopak, musí to trvať najmenej pol roka, než sa dá štatisticky zodpovedne vyhodnotiť pôsobenie vakcíny v ľudskom organizme. Potom vakcína ide medzi ešte väčší počet ľudí pred tým, ako sa začne masovo distribuovať. Keby všetko išlo hladko, tak budeme mať masovo dostupnú a spoľahlivo účinnú vakcínu o 12 až 18 mesiacov. Na druhej strane však môžeme mať smolu, keby sa ukázalo, že koronavírus je špecificky biologicky zradný. Mohlo by to trvať roky. Možno až desať rokov. A v extrémnom prípade sa dokonca možno ani nedočkáme. Veď väčšina testov rôznych vakcín sa končí bez želaného výsledku. Mimochodom, vakcína proti AIDS neexistuje doteraz. Proti malárii tiež nie. V lete sú naplánované letné olympijské hry v Japonsku. Existuje riziko, že sa neuskutočnia?

Môj názor je, že olympiáda v Tokiu nebude. Do leta koronavírus istotne nezmizne. Japonsko má už veľa prípadov nákazy a krivka pôjde hore.

Trúfate si odhadnúť vývoj na Slovensku? Čiastočne sme sa tejto témy už dotkli.

Nepochybujem o tom, že nová vláda bude mať o dva alebo o tri mesiace úplne iné problémy, než aké si stanoví najbližšie plány. Bude to vláda obrovskej krízy, akú sme dlho nezažili. Bude musieť zápasiť so zvládnutím epidemiologickej krízy a následne s ekonomickou krízou. Konkrétne nás to vážne môže zasiahnuť v automobilovom priemysle. Treba sa pripraviť na to,

že aj mnohí zamestnanci veľkých podnikov sa ocitnú v karanténe. Číňania za cenu veľkých ekonomických strát dokonca zatvorili veľa fabrík, aby ochránili občanov pred výraznou úmrtnosťou. Nová vláda na Slovensku nebude mať peniaze na rozdávanie, aby politici splnili predvolebné sľuby. Európske demokracie sa budú musieť v konečnom dôsledku rozhodnúť, či zachraňovať životy a presadiť prísne karantény za cenu obrovských hospodárskych škôd, alebo tvrdo povedané vykašľať sa na ľudské životy, lebo 80 percent nakazených nezabije koronavírus. Čo by znamenalo obetovať zvyšných 20 percent infikovaných, čo musia byť hospitalizovaní a po prekročení kapacít v nemocniciach sa ocitnú na pokraji smrti. Predstavte si však, že by v priebehu jedného roka zomrelo 10 percent slovenského obyvateľstva, alebo len 5 percent. Sú to strašné čísla.

Povedali ste, že Taliansko je vystavené špecifickým rizikám, lebo má veľmi staré obyvateľstvo. Dá sa hovoriť o nejakých podobných hrozbách na Slovensku?

Vážny problém spočíva v tom, že tento vírus najviac zabíja ľudí nad 60 rokov. Viac ako 40 percent slovenských obvodných lekárov a pediatrov a 30 percent špecialistov sú osoby nad touto vekovou hranicou. Sú prvou líniou kontaktu s nakazenými a chorými, ale štát ich ponechal bez akejkoľvek adekvátnej pomoci. Čítal som správu TASR, podľa ktorej prezident Slovenskej lekárskej komory Marian Kollár upozornil, že obvodným lekárom chýbajú rúška a dezinfekčné prostriedky, aby sa mohli chrániť pred koronavírusom. Zdôraznil, že adekvátne vybavenie nemá 25-tisíc lekárov, ktorí sú obyčajne prví v kontakte s chorými. Zanedbanie ochrany lekárov, to je, akoby ste poslali armádu do boja s útočiacim nepriateľom, ale vojakom nedali zbrane, muníciu, helmy ani balistické vesty. Zvlášť nezodpovedné je ponechávať bez maximálnej protivírusovej ochrany lekárov a sestry na jednotkách intenzívnej starostlivosti: politikov navolíte, koľko len chcete, ale ak začnú chorieť a umierať nenahraditeľní špecialisti na intenzívnu starostlivosť, zostanú kritickí pacienti bez pomoci.

Prečo?

Potrebujú pre prácu s podozrivými z nákazy účinné respirátory, rukavice, pracovné okuliare, ochranné odevy. V opačnom prípade môžu mnohí ochorieť, zomierať medzi prvými infikovanými, ako sa to stalo vo Wu-chane. Slovensko totálne nepripravilo zdravotníkov napriek tomu, že existoval čas na prípravu ako dar z neba, ale tí, čo mali konať, ho nevyužili. Prečo zoči-voči takejto hrozbe nekonali včas primerane ani politici, ani verejnosť?

Už pred 50 rokmi opísala v knihe s názvom O smrti a umieraní psychiatrička Elisabeth Kuebler-Rossová, ako ľudia reagujú na správu, že sú v ohrození života. Reakcia má typicky päť fáz. Prvá je popretie správy. Človek jednoducho odmietne zlú správu si vôbec pripustiť. Mňa sa toto jednoducho netýka, na Slovensku ten vírus ešte nie je! Hovorili si do tohto piatku. V tejto fáze bola ešte väčšina ľudí na Slovensku. Druhá fáza je hnev. Bežný je hnev na posla zlých správ – napríklad na lekára, ktorý vám povie, že máte rakovinu. Pocit hnevu zažijú mnohí čitatelia nášho rozhovoru, agresívnejší si na internete aj zanáďavajú, akí sme len my dvaja hlupáci. V stredoveku to ale bolo horšie – vtedy počas epidémií ľudí aj upaľovali a topili. Tretia fáza je vyjednávanie – negociácia. V nej sú tí, ktorým už došlo, že sa niečo vážne deje, ale veria, že „ved' je to len chrípka" a že „už vyvinuli vakcínu", preto „sa dá pred tým ochrániť pitím teplej vody" a podobným milosrdným nezmyslom. Topiaci sa slamky chytá a ľudia sú schopní uveriť a šíriť po internete neveriteľné hlúposti.

Môžete konkretizovať?

Nedávno som zachytil taký nezmysel, že tento vírus zabíjajú teploty okolo 26–27 stupňov Celzia. No tak to máme vyhraté, lebo bežná teplota ľudského tela je 36,5 stupňa Celzia! Keď ľudia pochopia, že vakcína ešte rok nebude, Covid-19 je 20-násobne vražednejší ako bežná chrípka, Slovensko epidémia neobíde, a teplá voda ani cibuľa to nevyliečia, mnohí upadnú do depresie. A po nej môže prísť piata fáza – prijatie novej reality. Takto reaguje nielen bežná verejnosť a ňou navolení politici, ale aj odborníci vrátane mnohých lekárov! Aj oni sú len ľudia, fungujú pri nich presne tie isté mechanizmy psychickej obrany pred zlými správami. Ľudský mozog je stroj na vieru.

zdroj: Juraj Mesík spravy.pravda.sk